

H. P. Blavatsky

ISIS DEZVĂLUITĂ

O CHEIE A MISTERELOR ȘTIINȚEI
ȘI TEOLOGIEI ANTICE ȘI MEDIEVALE

„Ceci est un livre de bonne-foi”¹ – Montaigne

PARTEA ÎNTÂI – ȘTIINȚA
VOLUMUL I

¹ Aceasta este o carte de bună-credință.

Prefață	7
În fața vălului	13
Presupuneri dogmatice ale teologiei și ale științei moderne...	13
Filozofia platonice este singura care furnizează un teren neutru	16
Privire generală asupra sistemelor filozofice antice	22
Glosar de termeni utilizați în această carte	33
Capitolul I	
Aspecte vechi cu nume noi	65
Cabala orientală	65
Tradiții străvechi confirmate de cercetările științei moderne....	68
Progresul ciclic al omenirii	71
Știința criptică străveche	74
Valoarea de neprețuit a Vedelor	83
Mutilarea textelor ebraice sacre prin traducere.....	84
Magia privită dintotdeauna ca știință divină	103
Realizările adeptilor magiei și ipotezele detractorilor ei contemporani	103
Aspirația omului către nemurire	120
Capitolul II	
Forțe și fenomene	123
Servilismul societății	123
Prejudecățile și bigotismul oamenilor de știință.....	124
Fenomenele psihice îi urmăresc pe oamenii de știință.....	126
Artele pierdute	139
Voința umană, cea mai importantă forță	153
Generalizări superficiale ale savanților francezi	158
Fenomenele mediumnice și cui pot fi ele atribuite	169
Legătura aparițiilor animale cu faptele rele.....	175

Capitolul III

Conducătorii orbi ai celor orbi	177
Teoria domnului Huxley privind evoluția pornind de la calul Orohippus	179
Sistemul lui Comte și adeptii săi	180
Materialiștii londonezi	196
Robe de împrumut.....	202
Emanația universului obiectiv din eu-l subiectiv	207

Capitolul IV

Teorii cu privire la fenomenele mediumnice	217
Teoria lui de Gasparin.....	218
Teoria lui Thury	219
Teoria lui des Mousseaux, de Mirville.....	219
Teoria lui Babinet	221
Teoria lui Houdin.....	221
Teoria doamnei Royer și a lui Jobart de Lamballe	222
Teoriile gemene ale „proceselor cerebrale inconștiente” și „ventrilocismului inconștient”	228
Teoria lui Crookes	238
Teoria lui Faraday	243
Teoria lui Chevreuil.....	244
Comisia Mendeleev din 1876	245
Orbirea sufletului.....	251

Capitolul V

Eterul sau „lumina astrală”	257
O forță primară, dar corelații multiple	258
Tyndall trece milimetric pe lângă o mare descoperire.....	260
Imposibilitatea miracolelor	262
Natura substanței primordiale	269
Interpretarea unor mituri străvechi	271
Experimentele fachirilor	276
Perspectiva asupra evoluției în alegoriile hinduse	297

Capitolul VI

Fenomene psiho-fizice	311
Moștenirea datorată lui Paracelsus	311
Originile și viitorul mesmerismului, precum și părerea contemporanilor.....	314
„Psihometria”	340
Timp, spațiu, eternitate	342
Transferul energiei din universul vizibil în cel invizibil.....	346
Experimentele lui Crookes și teoria lui Cox	360

Capitolul VII

Elemente, elementali și aspecte elementare	375
Atracția și respingerea sunt universale în toate regnurile naturii	376
Fenomenele psihice depind de împrejurimile fizice.....	384
Observații în Siam.....	388
Muzica în afecțiunile nervoase	390
Sufletul lumii și potențialitățile sale.....	391
Vindecarea prin atingere și vindecători	393
„Diakka” și daimonii răi ai lui Porfir	395
Lampa nestinsă	404
Necunoașterea de către moderni a forței vitale	423
Vechimea teoriei corelării forțelor	429
Universalitatea credinței în magie	438

Și totuși, când ne gândim la amara opoziție pe care o vom avea de înfruntat, cine ar fi mai îndreptățit decât noi, intrând în arenă, să își inscripționeze pe scut salutul gladiatorului roman către Cezar: MORITURUS TE SALUTAT!

New York, septembrie, 1877

În fața Vălului

*„Ioana: Să fluture stindardele noastre pe ziduri!”
(Shakespeare, Regele Henric al VI-lea)*

*„Viața mea a fost închinată studiului omului, destinului și fericirii sale.”
(J. R. Buchanan, medic, *Outlines of Lectures on Anthropology*)*

Ni se spune că au trecut nouăsprezece secole de când noaptea ateismului și a păgânismului a fost pentru prima dată risipită de lumina divină a creștinismului; și două secole și jumătate de când felinarul luminos al Științei Moderne a început să strălucească asupra întunericului și ignoranței timpurilor. Ni se cere să credem că în aceste epoci s-a realizat adevăratul progres moral și intelectual al rasei umane. Se consideră că filozofii antici se descurcau destul de bine pe vremea lor, dar erau analfabeți în comparație cu oamenii de știință moderni.

PRESUPUNERILE DOGMATICE ALE TEOLOGIEI ȘI ALE ȘTIINȚEI MODERNE

Poate că etica păgânismului satisfăcea aspirațiile oamenilor necultivați ai Antichității, dar adevăratul drum către perfecțiunea morală și calea către salvare nu au fost cu adevărat dezvăluite înaintea apariției luminoasei „stele din Betleem”. În vechime, brutalitatea reprezenta regula, iar virtutea și spiritualitatea, excepția. Acum, și cel mai obtuz om poate să citească Voia lui Dumnezeu în cuvintele Lui revelate; oamenii sunt încurajați să fie buni și devin constant din ce în ce mai buni.

Aceasta este presupunerea; care sunt însă faptele? Pe de o parte, avem un cler nespirtual, dogmatic, prea adesea corupt; o mulțime de secte și trei mari religii beligerante; discordie în loc de bună înțelegere, dogme fără dovezi, predicatori iubitori de senzualitate și enoriași interesați de avere și plăceri; ipocrizie și bigotism produse de exigențele tiranice ale respectabilității; toate acestea sunt regula, iar sinceritatea și adevărata pietate, cazuri excepționale. Pe de altă parte, ipotezele științifice sunt clădite pe nisip; nu există nicio problemă care să întrunească un acord deplin; conflicte pline de ranchiună și gelozie; o alunecare generală înspre materialism. O luptă pe viață și pe moarte între știință și teologie pentru infailibilitate – „războiul timpurilor”.

La Roma, auto-intitulatul sediu al creștinismului, presupusul succesor al lui Petru subminează ordinea socială cu invizibila dar omniprezenta sa rețea de agenți bigoți, pe care îi incită să revoluționeze Europa în beneficiul supremației sale, atât vremelnice, cât și spirituale. Îl vedem pe cel care se numește pe sine „vicarul lui Hristos” fraternizând cu musulmanii anti-creștini împotriva altei națiuni creștine, invocând public binecuvântarea lui Dumnezeu pentru aceia care s-au opus secole la rând, cu foc și sabie, caracterului dumnezeiesc al lui Hristos! La Berlin – unul din importante centre științifice –, profesori ai științelor moderne *exacte* se distanțează de iluminismul perioadei ce i-a urmat lui Galilei, stingând lumina aprinsă de marele florentin; pe scurt, aceștia caută să demonstreze că sistemul heliocentric și chiar rotația Pământului nu sunt decât visele unor cercetători induși în eroare, că Newton este doar un vizionar și că toți astronomii trecuți și prezenți nu sunt decât specialiști în calcule, care se ocupă de chestiuni neverificabile.⁶

Între acești doi titani aflați în conflict – Știința și Teologia – se află un public uimit, ce își pierde cu rapiditate credința în

⁶ Vezi ultimul capitol al volumului 2.

nemurirea personală a omului precum și în orice fel de divinitate, coborând vertiginos către nivelul existenței animale. Așa arată tabloul prezentului, iluminat de strălucitorul soare al amiezii acestei epoci științifice creștine!

Ar fi dreptă oare condamnarea la o lapidare critică a unui autor umil și modest pentru că *respinge în întregime autoritatea ambilor combatanți*? Și oare nu ar trebui să considerăm drept aforism al acestui secol declarația lui Horace Greeley: „Nu accept *fără rezerve* opinia nimănui, fie el mort sau viu”? Orice-ar fi, aceasta va fi și deviza noastră, și vrem ca acest principiu să fie ghidul nostru constant de-a lungul întregii acestei lucrări.

Între numeroasele producții fenomenale ale secolului nostru, ciudata credință a așa-zișilor spiritiști a apărut din mijlocul ruinelor religiilor considerate revelate și ale filozofiilor materialiste; totuși, această credință este singura care oferă un posibil ultim refugiu de compromis care să le împace pe cele două între ele. Nu este surprinzător că această fantomă neașteptată a timpurilor pre-creștine nu a fost deloc bine primită în secolul nostru pozitiv și serios. Vremurile s-au schimbat considerabil; nu cu mult timp în urmă, un bine-cunoscut predicator din Brooklyn spunea de la înălțimea amvonului său că, dacă Iisus ar fi revenit și S-ar fi comportat pe străzile New York-ului așa cum a făcut-o la Ierusalim, ar fi ajuns foarte repede la închisoare⁸. Atunci, la ce primire s-ar fi putut aștepta spiritismul⁹? La prima vedere, ciudatul străin nu pare nici

⁷ *Recollections of a Busy Life*, p. 147

⁸ Henry Ward Beecher

⁹ În engleză, *Spiritualism*. Deși există anumite diferențe între Spiritualism, dezvoltat în principal în țările anglofone, și Spiritism, care se dezvoltă în Franța pe baza lucrărilor lui Allan Kardec, diferențe ce țin în principal de faptul că Spiritismul acceptă și include doctrina reîncarnării, în timp ce Spiritualismul nu, cele două credințe sunt aproape identice, referindu-se la posibilitatea ca spiritele morților să comunice cu cei vii prin intermediul unor ființe special înzestrate, numite „mediumi”. Am optat pentru traducerea *spiritism* și nu pentru cea de *spiritualism* din cauză că este cea uzitată în principal în limba

atrăgător, nici promițător. Inform și prost-crescut, asemenea unui copil îngrijit de șapte doici, el a ieșit din adolescență schiop și mutilat. Are o mulțime de inamici, iar prieteni și protectori, doar o mână. Și ce dacă? A fost vreodată adevărul acceptat *a priori*? Din cauza susținătorilor fervenți ai spiritismului, care, în fanatismul lor, i-au exagerat calitățile, rămânând orbi la imperfecțiunile sale, nu trebuie să ne găsim motive pentru a ne îndoi de realitatea sa. Un model care nu există este imposibil de contrafăcut. Fanatismul spiritiștilor este el însuși dovada autenticității fenomenelor semnalate de ei și a faptului că ele sunt posibile. Ne furnizează fapte de studiat și nu afirmații care trebuie acceptate fără dovezi. Este greu de crezut ca milioane de bărbați și femei inteligenți să fie supuși unei halucinații colective. Și astfel, în timp ce clerul își urmează propria interpretare a Bibliei, iar știința, propriul Codex al forțelor naturii, *adevărata* știință și *adevărata* religie păstrează tăcerea, așteptând cu gravitate progresele viitoare.

FILOZOFIA PLATONICĂ ESTE SINGURA CARE FURNIZEAZĂ UN TEREN NEUTRU

Întreaga chestiune a fenomenelor spiritiste se bazează pe înțelegerea exactă a filozofiilor antice. În perplexitatea noastră, unde să ne întoarcem privirea dacă nu spre înțelepții din vechime, de vreme ce, sub pretextul superstiției, cei moderni refuză să ne ofere explicații? Să-i întrebăm așadar pe aceștia ce știu despre știința și religia autentică: nu în privința detaliilor, ci din perspectiva unei înțelegeri mai ample a acestor adevăruri gemene – atât de puternice în unitatea lor, atât de slabe când sunt separate. În plus, ar putea fi în avantajul nostru să comparăm această laudată știință modernă cu „ignoranta” antică, și această teologie modernă îmbunătățită cu „Doctrinile Secrete” ale religiei antice universale.

română. Acolo unde apare *spiritualism* ne referim la concepția opusă materialismului (n.t.).

Poate vom descoperi astfel un teren neutru, de unde le vom putea accesa și profita de pe urma ambelor.

Doar filozofia platonică, cel mai bun rezumat al sistemelor abstracte ale Indiei antice, poate să ne furnizeze acest teren neutru. Chiar dacă au trecut mai mult de douăzeci și două de secole și un sfert de la moartea lui Platon, marile minți ale lumii sunt în continuare preocupate de scrierile lui. El a fost, în cel mai deplin sens al cuvântului, interpretul lumii. Cel mai mare filozof al erei precreștine a redat cu pietate, în operele sale, spiritualismul filozofilor vedici, care au trăit cu mii de ani înaintea lui, precum și expresia sa metafizică. Vyasa, Djeminy, Kapila, Vrihaspati, Sumati și mulți alții și-au transmis de-a lungul secolelor amprenta de neșters asupra lui Platon și a școlii sale. Astfel, avem dovada că aceeași înțelepciune i-a fost revelată și lui Platon, și filozofilor hinduși antici. Rezistând astfel la scurgerea timpului, cum ar putea fi această înțelepciune altfel decât divină și eternă?

Platon susținea că dreptatea subzistă în sufletul celui ce o deține și că ea este pentru acesta cel mai mare bine. „Oamenii, proporțional cu inteligența lor, au admis pretențiile sale transcendente.” Totuși, comentatorii săi, aproape în unanimitate, ezită să abordeze pasajele care arată că metafizica sa este fundamentată pe o bază solidă și nu pe concepții idealiste.

Însă Platon nu putea accepta o filozofie lipsită de aspirație spirituală; pentru el, cele două se confundau. Pentru anticul înțelept grec exista un singur scop: CUNOAȘTEREA VERITABILĂ. Platon îi considera filozofi autentici sau căutători ai adevărului doar pe aceia care dețineau cunoașterea a ceea ce există cu adevărat, în opoziție cu cei care se mulțumeau cu simpla aparență; cunoașterea a ceea ce *există în eternitate* în opoziție cu ceea ce este trecător, a ceea ce există *permanent*, față de ceea ce, pe rând, crește și se diminuează, se dezvoltă și este distrus. „Dincolo de toate existențele finite și cauzele secundare, dincolo de toate legile, de toate ideile și de toate principiile, există o INTELIGENȚĂ sau un SPIRIT [*nous*], Primul Principiu al oricărui principiu, Ideea Supremă pe care se bazează toate celelalte idei, Monarhul și Legislatorul Universului,

substanța ultimă din care orice lucru își extrage esența, Cauza primordială și eficientă a întregii ordini, armonii, frumuseți, excelențe și bunătăți care impregnează Universul – ce este numit, datorită preeminenței și excelenței sale, Binele Suprem, Dumnezeu (*ho Theos*), Zeul mai presus de toate (*ho epi pasi Theos*).¹⁰ El nu este nici adevărul, nici inteligența, ci „Tatăl lor”. Chiar dacă această esență eternă a lucrurilor nu este perceptibilă pentru simțurile noastre fizice, ea poate fi percepută de gândirea celor care nu sunt în mod voit obtuși. „Pentru că vouă”, le-a spus Iisus discipolilor aleși de El, „v-a fost dat să cunoașteți tainele Împărăției Cerurilor, iar lor [*polloi*, cei mulți] nu le-a fost dat. ...De aceea le vorbesc în pilde, pentru că ei, măcar că văd, nu văd, și măcar că aud, nu aud, nici nu înțeleg.”¹¹

Filozofia lui Platon, ne asigură neoplatonicianul Porfir, era predată și ilustrată în cadrul *Misterelor*. Mulți au pus sub semnul întrebării și chiar au negat acest fapt; iar Lobeck, în *Aglaophomus*, a împins lucrurile la extrem, prezentând orgiile sacre ca pe niște simple spectacole menite să captiveze imaginația. Ca și cum Atena și Grecia întreagă, timp de peste douăzeci de secole, ar fi mers la fiecare cinci ani la Eleusis pentru a asista la o solemnă farsă religioasă! Augustin, episcopul de Hipona, a dat un răspuns la astfel de presupuneri. El declară că doctrinele platonicienilor din Alexandria erau doctrinele ezoterice originale ale primilor discipoli ai lui Platon și îl descrie pe Plotin ca fiind un Platon resuscitat. El oferă de asemenea motivele pe care le-a avut marele filozof pentru a voala sensul adânc al învățăturii sale¹².

¹⁰ Cocker, *Christianity and Greek Philosophy*, XI, p. 377

¹¹ Evanghelia după Matei, 13:11-13, traducere D. Cornilescu

¹² Acuzațiile de ateism, de a fi introdus zeități străine și de a fi corupt tineretul atenian, ridicate împotriva lui Socrate, i-au furnizat lui Platon o amplă justificare pentru a ascunde secretul doctrinelor sale. Fără îndoială, limbajul particular sau „jargonul” alchimiștilor, avea un scop similar. Creștinii de orice cult, în special catolicii, au folosit fără scrupule, închisoarea, roata și rugul împotriva tuturor celor care profesau chiar și știința naturală, dacă aceasta era contrară doctrinelor Bisericii. Papa Grigorie cel Mare a condamnat ca

În ceea ce privește Miturile, Platon a declarat în *Gorgias* și *Phaidon* că ele vehiculau mari adevăruri, care meritau să fie cercetate. În același timp, comentatorii săi au o legătură atât de slabă cu marele filozof, încât se văd obligați să recunoască faptul că nu cunosc „unde începe mitul și unde se termină doctrina”. Platon a spulberat superstiția populară referitoare la magie și la demoni, a transformat ideile exagerate ale epocii sale în teorii raționale și concepții metafizice. Poate că acestea nu rezistă la metoda inductivă de raționament a lui Aristotel, dar sunt totuși satisfăcătoare în cel mai înalt grad pentru cei care admit, drept criteriu al adevărului, existența unei facultăți mai înalte de cunoaștere sau de intuiție.

Întreaga sa doctrină fiind bazată pe prezența Mentalului Suprem, Platon afirma că *nous*, Spiritul sau sufletul rațional al omului, fiind „conceput de Tatăl Divin”, avea o natură asemănătoare, consubstanțială chiar, cu Divinitatea și că era capabil să contemple realitățile eterne. Această facultate de a contempla realitatea într-un mod direct și imediat îi aparține doar lui Dumnezeu; aspirația către acest fel de cunoaștere este adevăratul sens al cuvântului *filozofie* – iubirea de înțelepciune. Iubirea adevărului face parte din iubirea binelui, astfel încât, prevalând asupra oricărei dorințe a sufletului, purificând-o și asimilând-o cu Divinul, ea guvernează fiecare act al individului, îl face pe om să participe la Divinitate, să intre în comuniune cu Ea și îl face să fie asemănător lui Dumnezeu. „Acest zbor”, spune Platon în *Theaitetos*, „constă în a deveni

erezie însăși folosirea gramaticală a limbii latine. Crima lui Socrate a constat în revelarea către discipolii săi a doctrinei secrete cu privire la zei, predată în cadrul *Misterelor*, ceea ce era o crimă capitală. Aristofan l-a acuzat că ar fi introdus în Republică un zeu nou, Dinos, ca demiurg sau creator și zeu al universului nostru solar. Sistemul heliocentric făcea de asemenea parte din aceste *Mistere*; în consecință, atunci când Aristarh, pitagoreicul, a oferit în mod deschis această învățătură, Cleanthes a declarat că grecii ar trebui să-l tragă la răspundere și să-l condamne ca blasfemiator împotriva zeilor (Plutarh). Dar Socrate nu a fost niciodată inițiat și, în consecință, nu a divulgat nimic din ceea ce i-ar fi fost revelat.

asemenea Zeului, și această asimilare reprezintă faptul de a deveni drept și sfânt prin înțelepciune.”

S-a susținut mereu că baza acestei asimilări este preexistența acestui Spirit în noi. În alegoria din *Phaidros* a caleștii trase de cai înaripați, natura psihicului este reprezentată ca fiind dublă sau compusă. Mai precis, este vorba despre *thymos* sau partea *epithymetică*, formată din substanța lumii fenomenelor, și *thymoeides*, adică esența a ceea ce este legat de lumea eternă. Viața terestră actuală este o cădere sau o pedeapsă. Sufletul sălășluiește în „mormântul pe care-l numim trup”, în starea sa încarnată, iar înainte de a fi supus disciplinei educației, elementul noetic sau spiritual este „adormit”. Viața este deci un vis mai degrabă decât o realitate. Precum captivii din grota subterană descrisă în *Republica*, întorși cu spatele la lumină, noi nu percepem decât umbra obiectelor și le considerăm a fi obiectele însele. Nu este aceasta noțiunea de Maya, iluzia simțurilor vieții fizice, care este una din trăsăturile atât de caracteristice ale filozofiei budiste? Însă, în cazul în care noi nu suntem cu totul supuși față de natura noastră senzuală, aceste umbre trezesc în noi reminiscența unei lumi superioare, în care am locuit altădată. „Spiritul interior păstrează o amintire vagă și nedefinită a stării sale de fericire pre-natală, precum și o aspirație instinctivă și anticipativă de a reveni la ea.” Ține de disciplina filozofiei să-l smulgă din servitutea simțurilor, să-l înalțe până în empireul gândirii pure, al viziunii adevărului, al frumuseții și al bunătății eterne. „Sufletul”, spune Platon în *Theaitetos*, „nu poate intra în forma unui om, dacă nu a cunoscut niciodată adevărul. Această cunoaștere a adevărului este amintirea aspectelor pe care sufletul nostru le-a văzut altădată, când călătorea alături de Divinitate, disprețuind lucrurile care astăzi ne apar a fi reale, și contemplând ceea ce există ÎN REALITATE. De aceea, doar *nous-ul*, sau Spiritul filozofului (căutătorului adevărului superior) este înzestrat cu aripi; căci, atât cât îi este posibil, își amintește toate aceste aspecte, a căror contemplare îi conferă Divinității Înseși

caracterul Său divin. Folosindu-se așa cum trebuie de amintirile vieții anterioare, perfecționându-se constant în cunoașterea misterele ultime, omul devine cu adevărat desăvârșit – un Inițiat în Înțelepciunea Divină.”

Aceasta ne poate face să înțelegem de ce cele mai sublime scene ale *Misterelor* se petreceau mereu noaptea. Viața Spiritului interior reprezintă moartea naturii exterioare; și noaptea lumii fizice anunță ziua lumii spirituale. În consecință, mai curând era adorat Dionysos, soarele nocturn, decât Helios, astrul zilei. În *Mistere* erau simbolizate: preexistența Spiritului și a sufletului, apoi căderea acestuia din urmă în viața terestră și în Hades, mizeriile acestei vieți, purificarea sufletului și întoarcerea sa la fericirea divină sau la reunirea cu Spiritul. Theon din Smirna compară pe drept cuvânt disciplina filozofică cu riturile mistice: „Am putea”, spune el, „să considerăm Filozofia ca fiind inițierea în adevărata arcana și instruirea în misterele autentice. Această inițiere este împărțită în cinci părți: I – purificarea prealabilă; II – admiterea participării la riturile sacre; III – revelația epoptică¹³; IV – investitura sau întronarea; V – reprezintă rezultatul tuturor celor precedente, este prietenia și comuniunea interioară cu Dumnezeu și experimentarea fericirii care apare din comuniunea intimă cu ființele divine. Platon numește *epopteia*, sau «viziune personală», contemplarea perfectă a aspectelor pe care le percepem intuitiv, a ideilor și a adevărilor absolute. El consideră de asemenea legarea capului și încoronarea ca fiind analoage cu învățătura pe care fiecare o primește de la instructori sau de la cei mai avansați în același tip de contemplație. Al cincilea grad este fericirea cea mai înaltă care rezultă de aici și care, după Platon, este o contopire cu Divinitatea, atât cât le este cu putință ființelor umane.”¹⁴

¹³ Secretă (din gr. *epoptikos*) (n.t.)

¹⁴ V. Thomas Taylor, *Eleusinian and Bacchic Mysteries*, p. 47, New York, J.W. Bouton, 1875